WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 9 lipca 2009 r. *

W sprawie C-204/08

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesgerichtshof (Niemcy) postanowieniem z dnia 22 kwietnia 2008 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 19 maja 2008 r., w postępowaniu

Peter Rehder

przeciwko

Air Baltic Corporation,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes izby, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (sprawozdawca), G. Arestis i J. Malenovský, sędziowie,

* Język postępowania: niemiecki.

rzecznik generalny: M. Poiares Maduro,
sekretarz: N. Nanchev, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 kwietnia 2009 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu P. Rehdera przez J. Kummera, Rechtsanwalt,

— w imieniu Air Baltic Corporation przez G.S. Höka, Rechtsanwalt,

— w imieniu rządu niemieckiego przez M. Lummę oraz J. Kempera, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu łotewskiego przez E. Eihmane oraz U. Dreimanisa, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez L. Seeborutha, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez A.M. Rouchaud-Joët oraz S. Grünheid, działające w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy P. Rehderem a Air Baltic Corporation (zwaną dalej „Air Baltic"), będącego wynikiem odwołania lotu, który P. Rehder zarezerwował u tego przewoźnika w celu udania się z Monachium (Niemcy) do Wilna (Litwa).

Ramy prawne

Uregulowania wspólnotowe

3 Rozporządzenie nr 44/2001 weszło w życie w dniu 1 marca 2002 r. i zgodnie ze swym art. 68 ust. 1 zastąpiło Konwencję z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, ze zmianami (Dz.U. 1998, C 27, s. 1) (zwaną dalej „konwencją brukselską").

4 Motyw 1 tego rozporządzenia stanowi, że „Wspólnota wyznaczyła sobie za cel utrzymanie i dalszy rozwój obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, w którym zagwarantowany jest swobodny przepływ osób. Celem stopniowej budowy tego obszaru Wspólnota między innymi w zakresie współpracy sądowej w sprawach cywilnych musi podejmować środki niezbędne dla należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego".

5 Zgodnie z drugim zdaniem motywu 2 rozporządzenia nr 44/2001 „nieodzownym jest wydanie przepisów celem ujednolicenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem".

6 Zdanie pierwsze motywu 11 tego rozporządzenia stanowi, że „[p]rzepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania".

7 Motyw 12 tego rozporządzenia stanowi, że „[j]urysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości".

8 Zasady określania jurysdykcji określone rozporządzeniem nr 44/2001 znajdują się w jego rozdziale II, obejmującym art. 2–31.

9 Artykuł 2 ust. 1 tego rozporządzenia, wchodzący w zakres sekcji 1 rozdziału II, zatytułowany „Przepisy ogólne", stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego".

10 Artykuł 3 ust. 1 tego rozporządzenia, znajdujący się w tej samej sekcji 1, stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału".

11 Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001, znajdującego się w rozdziale II sekcja 1, „Jurysdykcja szczególna":

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

1) a) jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia wynikające z umowy — przed sąd miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane;

b) w rozumieniu niniejszego przepisu — i o ile co innego nie zostało uzgodnione — miejscem wykonania zobowiązania jest:

— w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych — miejsce w państwie członkowskim, w którym rzeczy te zgodnie z umową zostały dostarczone albo miały zostać dostarczone;

— w przypadku świadczenia usług — miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone;

c) jeśli lit. b) nie ma zastosowania, wówczas stosuje się lit. a)".

12 Artykuł 60 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Dla celów stosowania niniejszego rozporządzenia spółki i osoby prawne mają swoje miejsce zamieszkania w miejscu, w którym znajduje się:

a) ich statutowa siedziba, lub

b) ich główny organ zarządzający, lub

c) ich główne przedsiębiorstwo”.

13 Artykuł 71 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Niniejsze rozporządzenie nie narusza konwencji, których państwa członkowskie są stronami i które w sprawach szczególnych regulują jurysdykcję, uznawanie lub wykonywanie orzeczeń”.

14 Rozporządzenie (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiające wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylające rozporządzenie (EWG) nr 295/91 (Dz.U. L 46, s. 1), ustanawia zasadę

odszkodowania dla pasażerów w ramach międzynarodowego przewozu lotniczego w przypadku odwołania lotu. Artykuł 5 tego rozporządzenia, zatytułowany „Odwołanie", stanowi:

„1. W przypadku odwołania lotu pasażerowie, których to odwołanie dotyczy:

[…]

c) mają prawo do odszkodowania od obsługującego przewoźnika lotniczego, zgodnie z art. 7, chyba że […] zostali poinformowani o odwołaniu co najmniej dwa tygodnie przed planowym czasem odlotu:

[…]".

15 Artykuł 7 ust. 1 tego rozporządzenia, zatytułowany „Prawo do odszkodowania", stanowi:

„W przypadku odwołania do niniejszego artykułu pasażerowie otrzymują odszkodowanie w wysokości:

a) 250 EUR dla wszystkich lotów o długości do 1500 kilometrów;

[…]”.

16 Zgodnie z art. 12 ust. 1 tego rozporządzenia:

„Niniejsze rozporządzenie nie narusza praw pasażerów do dochodzenia dalszego odszkodowania. Odszkodowanie na podstawie niniejszego rozporządzenia może zostać potrącone z takiego odszkodowania”.

Konwencja montrealska

17 Konwencja o ujednoliceniu niektórych zasad dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego zawarta w Montrealu w dniu 28 maja 1999 r. (zwana dalej „konwencją montrealską”) została podpisana przez Wspólnotę Europejską w dniu 9 grudnia 1999 r. i zatwierdzona w jej imieniu na mocy decyzji Rady 2001/539/WE z dnia 5 kwietnia 2001 r. (Dz.U. L 194, s. 38). W odniesieniu do Wspólnoty konwencja ta weszła w życie w dniu 28 czerwca 2004 r. Artykuł 19 tej konwencji, zatytułowany „Opóźnienie”, stanowi:

„Przewoźnik ponosi odpowiedzialność za szkodę wynikłą z opóźnienia w przewozie lotniczym osób, bagażu lub ładunku […]”.

18 Artykuł 33 ust. 1 konwencji montrealskiej, zatytułowany „Właściwość sądów", ma następujące brzmienie:

„Powództwo o odszkodowanie musi zostać wytoczone, według wyboru powoda, na terytorium jednego z Państw-Stron albo przed sądem właściwym dla siedziby przewoźnika albo jego głównego miejsca prowadzenia działalności, albo miejsca prowadzenia działalności, w ramach której zawarta została umowa, albo przed sądem miejsca przeznaczenia".

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

19 P. Rehder, mieszkający w Monachium, zarezerwował w Air Baltic, której siedziba znajduje się w Rydze (Łotwa), lot z Monachium do Wilna. Odległość pomiędzy Monachium a Wilnem wynosi nieco poniżej 1500 kilometrów. Około 30 minut przed planowanym odlotem z Monachium pasażerowie zostali poinformowaniu o odwołaniu lotu. Po zmianie rezerwacji przez Air Baltic powód poleciał do Wilna przez Kopenhagę i przybył na miejsce przeznaczenia ponad 6 godzin po czasie, w którym powinien był dolecieć pierwotnie zarezerwowanym lotem.

20 Pozwem wniesionym do Amtsgericht Erding, w okręgu którego znajduje się lotnisko w Monachium, P. Rehder wniósł o zasądzenie od Air Baltic odszkodowania w wysokości 250 EUR, zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. c) i art. 7 ust. 1 lit. a) rozporządzenia 261/2004. Uznając, że usługi przewozu lotniczego są świadczone w miejscu odlotu samolotu, co oznacza, że miejscem wykonania zobowiązania umownego w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001 jest miejsce położenia lotniska wylotu, czyli w niniejszym przypadku lotnisko w Monachium, Amtsgericht Erding uznał się za właściwy do rozpoznania powództwa o odszkodowanie wniesionego przez P. Rehdera.

21 Na skutek apelacji wniesionej przez Air Baltic, Oberlandesgericht München, który stwierdził, że usługi przewozu lotniczego są świadczone w miejscu siedziby przedsiębiorstwa zapewniającego lot, uchylił orzeczenie sądu pierwszej instancji. Od tego orzeczenia sądu apelacyjnego P. Rehder wniósł rewizję do Bundesgerichtshof.

22 Sąd krajowy wskazuje, że kwestia, czy Amtsgericht Erding ma w niniejszej sprawie jurysdykcję, uzależniona jest od wykładni art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001. Podnosi on, że w odniesieniu do tiret pierwszego powyższego przepisu, dotyczącego sprzedaży rzeczy ruchomych, Trybunał orzekł, że ta zasada jurysdykcji szczególnej w sprawach, których przedmiotem jest umowa lub roszczenie wynikające z umowy, uznaje miejsce dostawy za autonomiczne kryterium służące określeniu jurysdykcji, które ma zastosowanie do wszystkich powództw, których podstawę stanowi jedna i ta sama umowa sprzedaży rzeczy ruchomych, a nie tylko do tych, których podstawę stanowi samo zobowiązanie do dokonania dostawy (wyrok z dnia 3 maja 2007 r. w sprawie C-386/05 Color Drack, Zb.Orz. s. I-3699, pkt 26). Trybunał orzekł też, że zasada ta znajduje również zastosowanie w przypadku wielości miejsc dostawy i że w takim przypadku przez miejsce wykonania należy rozumieć miejsce, które wykazuje najściślejszy związek pomiędzy umową a właściwym sądem. Najściślejszy związek wykazuje co do zasady miejsce głównej dostawy, która powinna być określona w oparciu o kryteria ekonomiczne (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 40). Trybunał uznał wreszcie, że w braku możliwości określenia miejsca głównej dostawy, każde miejsce dostawy ma wystarczająco bliski związek z okolicznościami faktycznymi sporu, a w takim przypadku powód może pozwać pozwanego przed sąd miejsca dostawy według swojego wyboru (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 42).

23 Jednakże Bundesgerichtshof podkreśla, że w pkt 16 ww. wyroku w sprawie Color Drack Trybunał dodatkowo wyraźnie wskazał, iż jego rozważania ograniczają się wyłącznie do przypadku wielości miejsc dostawy położonych w jednym państwie członkowskim i nie rozstrzygają ewentualnie podniesionej w przyszłości kwestii wielości miejsc dostawy położonych w wielu państwach członkowskich.

24 Bundesgerichtshof zastanawia się zatem, czy w świetle celów rozporządzenia nr 44/2001 — w ramach których należy ujednolicić zasady jurysdykcji i sprawić, by były one przewidywalne, a także określić jedno miejsce wykonania zobowiązania, którym jest co do zasady miejsce wykazujące najściślejszy związek między sporem

a sądem właściwym — nie należy w taki sam sposób rozumieć art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001 i skupić w jednym miejscu wykonania zobowiązania również jurysdykcję sądową w zakresie sporów dotyczących zobowiązań wynikających z umowy międzynarodowego przewozu osób, pomimo faktu, że w przypadku takiej umowy nie jest łatwo jednoznacznie określić miejsca świadczenia zasadniczej części usług.

25 Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia [nr 44/2001] powinien być interpretowany w ten sposób, że także w przypadku podróży lotniczych z jednego państwa członkowskiego Wspólnoty do innego państwa członkowskiego należy przyjąć jedno miejsce wykonania dla wszystkich zobowiązań umownych, znajdujące się w miejscu świadczenia głównego, które trzeba ustalić według kryteriów gospodarczych?

2) Jeżeli trzeba ustalić jedno miejsce wykonania: jakie kryteria są właściwe do jego ustalenia; czy jedno miejsce wykonania zostaje ustalone w szczególności z uwagi na miejsce odlotu lub miejsce przylotu?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

26 Przed przystąpieniem do badania pytań zadanych przez sąd krajowy należy na wstępie podnieść, że w ramach niektórych uwag przedstawionych Trybunałowi podniesiono

kwestię stosowania art. 33 konwencji montrealskiej w sytuacji, takiej jak rozpatrywana przed sądem krajowym, w celu określenia sądu właściwego.

27 W tym zakresie należy podnieść, że prawo, na które powołuje się powód przed sądem krajowym, wywodzone z art. 7 rozporządzenia nr 261/2004, to przysługujące pasażerowi prawo do zryczałtowanego i ujednoliconego odszkodowania w przypadku odwołania lotu, niezależne od naprawienia szkody w ramach art. 19 konwencji montrealskiej (zob. wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawie C-344/04 IATA i ELFAA, Zb.Orz. s. I-403, pkt 43–46). Prawa, które wynikają, odpowiednio, z przepisów rozporządzenia nr 261/204 i postanowień konwencji montrealskiej, należą zatem do zakresu odrębnych regulacji prawnych.

28 Wynika stąd, że skoro pozew w sprawie przed sądem krajowym został wniesiony jedynie na podstawie rozporządzenia nr 261/2004, to musi być on zbadany w świetle rozporządzenia nr 44/2001.

29 W drodze pytań prejudycjalnych, których analizy należy dokonywać łącznie, sąd krajowy zmierza co do zasady do uzyskania od Trybunału wyjaśnienia, w jaki sposób należy interpretować sformułowanie „miejsce w państwie członkowskim, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone", użyte w art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001, w przypadku lotniczego przewozu osób do państwa członkowskiego przeznaczenia z innego państwa członkowskiego, w kontekście pozwu o odszkodowanie opartego na przepisach rozporządzenia nr 261/2004.

30 W istocie zadając powyższe pytania, sąd krajowy zwrócił się do Trybunału o udzielenie odpowiedzi, czy w przypadku świadczenia usług, takich jak te, których dotyczy sprawa przed sądem krajowym, powyższemu sformułowaniu należy nadać to samo rozumienie, które Trybunał nadał tiret pierwszemu tego samego przepisu w ww. wyroku w sprawie Color Drack dotyczącym wielości miejsc dostawy w tym samym państwie członkowskim.

31 W pkt 18 ww. wyroku w sprawie Color Drack, w celu udzielenia odpowiedzi na zadane pytania, Trybunał oparł się na genezie, celach i systematyce rozporządzenia nr 44/2001.

32 W tym zakresie Trybunał na wstępie przypomniał, że przewidziana w art. 5 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 zasada jurysdykcji szczególnej w sprawach, których przedmiotem jest umowa lub roszczenie wynikające z umowy, uzupełniająca zasadę jurysdykcji miejsca zamieszkania pozwanego, odpowiada celowi bliskości i jest uzasadniona istnieniem ścisłego związku pomiędzy umową a sądem, do którego zwrócono się o rozpoznanie sprawy (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 22).

33 Dalej Trybunał podniósł, że w zakresie miejsca wykonania zobowiązań wynikających z umów sprzedaży rzeczy ruchomych art. 5 ust. 1 lit. b) tiret pierwsze rozporządzenia nr 44/2001 definiuje to kryterium związku w sposób autonomiczny po to, aby zapewnić realizację celów w postaci ujednolicenia zasad jurysdykcji sądowej oraz przewidywalności. W takich przypadkach miejsce dostawy rzeczy ruchomych zostało zatem zdefiniowane jako autonomiczne kryterium związku, które może znaleźć zastosowanie do wszystkich żądań opartych na umowie sprzedaży (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 24, 26).

34 Mając na względzie cele bliskości i przewidywalności, Trybunał orzekł, że zasada ustanowiona w art. 5 pkt 1 lit. b) tiret pierwsze rozporządzenia nr 44/2001 ma również zastosowanie w przypadku wielości miejsc dostawy położonych w tym samym państwie członkowskim, co oznacza, że do rozpoznania wszystkich powództw, których podstawę stanowi umowa, powinien być właściwy jeden sąd (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 36, 38).

35 Wreszcie Trybunał uznał, że w przypadku wielości miejsc dostawy rzeczy ruchomych w jednym państwie członkowskim miejscem, które wykazuje najściślejszy związek pomiędzy umową a sądem właściwym, jest miejsce dostawy głównej, które należy określić na podstawie kryteriów ekonomicznych, oraz że w braku możliwości określenia miejsca dostawy głównej każde z miejsc dostawy wykazuje wystarczająco

bliski związek z okolicznościami sporu, a powód może w pozwać pozwanego przed sąd miejsca dostawy swojego wyboru (ww. wyrok w sprawie Color Drack, pkt 40, 42).

36 Należy podkreślić, że względy, na których oparł się Trybunał, dokonując interpretacji przedstawionej w ww. wyroku w sprawie Color Drack, odnoszą się również do umów o świadczenie usług, w tym także do przypadków, w których usługi te nie są świadczone tylko w jednym państwie członkowskim. Zasady jurysdykcji szczególnej przewidziane w rozporządzeniu nr 44/2001 w dziedzinie umów sprzedaży rzeczy ruchomych i świadczenia usług mają tę samą genezę, służą temu samemu celowi i zajmują takie samo miejsce w systemie ustanowionym na mocy tego rozporządzenia.

37 Cele w postaci bliskości i przewidywalności, realizowane przez skupienie właściwości sądowej w miejscu świadczenia usług, zgodnie z odpowiednią umową, oraz przez wskazanie jednej jurysdykcji dla wszystkich roszczeń opartych na tej umowie, nie mogą być traktowane inaczej w przypadku wielości miejsc świadczenia usług w różnych państwach członkowskich. Tego rodzaju rozróżnienie, poza faktem, że nie znajduje podstawy w przepisach rozporządzenia nr 44/2001, stałoby w sprzeczności z celami, jakie przyświecały jego przyjęciu, czyli przyczynieniu się do rozwoju obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości oraz należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego we Wspólnocie, przez ujednolicenie przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych (zob. motywy 1 i 2 rozporządzenia nr 44/2001).

38 W konsekwencji w przypadku wielości miejsc świadczenia usług w różnych państwach członkowskich należy również określić miejsce, które zapewnia najściślejszy związek pomiędzy umową a sądem właściwym, a w szczególności miejsce, gdzie zgodnie z umową ma nastąpić główne świadczenie usług.

39 W tym zakresie należy na wstępie stwierdzić, że zgodnie z tym, co podnosi sąd krajowy, miejsce siedziby głównego zakładu przedsiębiorstwa lotniczego nie wykazuje

niezbędnego ścisłego związku z umową. Operacje i czynności podejmowane w tym miejscu, takie jak na przykład udostępnienie odpowiedniego samolotu z załogą, są bowiem środkami o charakterze logistycznym i przygotowawczym, mającymi na celu wykonanie umowy przewozu powietrznego, a nie usług, które związane są z właściwą treścią umowy. Podobnie jest w przypadku miejsca zawarcia umowy przewozu lotniczego lub dostarczenia biletu.

40 Usługi, których świadczenie odpowiada wykonaniu zobowiązań wynikających z umowy przewozu lotniczego osób, polegają bowiem na: rejestracji i odprawie pasażerów, przyjęciu ich na pokład samolotu w miejscu odlotu uzgodnionym w umowie, odlocie samolotu o przewidzianym czasie, przewozie pasażerów i ich bagaży z miejsca odlotu na miejsce przeznaczenia, opiece nad pasażerami w czasie lotu i wreszcie na bezpiecznym zapewnieniu opuszczenia przez nich pokładu w umówionym miejscu lądowania i o umówionym czasie. W tym kontekście miejsca ewentualnych międzylądowań samolotu nie wykazują już wystarczającego związku z istotą usług wynikających z umowy.

41 Natomiast jedynymi miejscami, które wykazują bezpośredni związek z powyższymi usługami, świadczonymi w wykonaniu zobowiązań związanych z przedmiotem umowy, są miejsca odlotu i przylotu samolotu, przy czym należy wyjaśnić, że sformułowanie „miejsca przylotu i odlotu" winno być rozumiane jako odnoszące się do miejsc ustalonych w umowie przewozu zawartej z jednym przedsiębiorstwem lotniczym będącym rzeczywistym przewoźnikiem.

42 Należy jednak w tym miejscu podnieść, że w odróżnieniu od dostaw rzeczy ruchomych następujących w różnych miejscach, które stanowią czynności odrębne i mierzalne dla celów określenia głównej dostawy na podstawie kryteriów ekonomicznych, przewozy lotnicze z samej swej natury polegają na świadczeniu usług w sposób jednolity i niepodzielny, od miejsca odlotu do miejsca lądowania samolotu, a wobec tego w takich przypadkach nie można wyróżnić odrębnej części świadczenia, która stanowiłaby świadczenie główne, następujące w określonym miejscu.

43 W tych okolicznościach zarówno miejsce odlotu, jak i miejsce przylotu samolotu muszą być uznane za miejsca głównego świadczenia usług będących przedmiotem umowy przewozu lotniczego.

44 Każde z tych dwóch miejsc ma wystarczająco bliski związek z okolicznościami sporu, a tym samym zapewnia ścisły związek, wymagany przez zasady jurysdykcji szczególnej określone w art. 5 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, pomiędzy umową a sądem właściwym. W konsekwencji osoba żądająca odszkodowania na podstawie rozporządzenia nr 261/2004 ma prawo skorzystać z możliwości wyboru i na podstawie art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001 wytoczyć pozwanemu sprawę przed sądem, w okręgu którego znajduje się jedno z tych miejsc.

45 To prawo wyboru przyznane powodowi zapewnia nie tylko wypełnienie kryterium bliskości, lecz spełnia również wymóg przewidywalności, jako że pozwala zarówno powodowi, jak i pozwanemu na łatwe wskazanie sądów, przed którym może zostać wytoczone powództwo. Ponadto uprawnienie to jest zgodne z wymogiem pewności prawa, ponieważ wybór, jakiego może dokonać powód, jest na gruncie art. 5 ust. 1 lit. b) tiret drugie ograniczony do dwóch sądów. Należy również przypomnieć, że powód zachowuje możliwość pozwania przed sąd miejsca zamieszkania pozwanego, przewidzianą w art. 2 ust. 1 tego rozporządzenia, to znaczy, w niniejszej sprawie, na mocy art. 60 tegoż rozporządzenia, przed sąd, w okręgu którego przewoźnik lotniczy ma swą siedzibę statutową, główny organ zarządzający lub główne przedsiębiorstwo, co pozostaje w zgodzie z art. 33 konwencji montrealskiej.

46 Ponadto tego rodzaju prawo wyboru, nawet w odniesieniu do sądów w różnych państwach członkowskich, przyznawane jest powodowi w utrwalonym orzecznictwie Trybunału w ramach jurysdykcji szczególnej w dziedzinie czynów niedozwolonych lub czynów podobnych, przewidzianej w art. 5 pkt 3 konwencji brukselskiej i przejętej do art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 (zob. w szczególności wyroki: z dnia 30 listopada 1976 r. w sprawie 21/76 Bier, zwanej „wyrokiem w sprawie Kopalnie potasu w Alzacji", Rec. s. 1735, pkt 24, 25; z dnia 10 czerwca 2004 r. w sprawie C-168/02 Kronhofer, Zb.Orz. s. I-6009, pkt 16 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 Uwzględniając całość powyższych rozważań na zadane pytania, należy odpowiedzieć, że art. 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, iż w przypadku przewozu lotniczego osób pomiędzy państwami członkowskimi, dokonywanego na podstawie umowy zawartej z jednym przedsiębiorstwem lotniczym będącym rzeczywistym przewoźnikiem, sądem właściwym do rozpoznawania powództwa o odszkodowanie, opartego na powyższej umowie i na rozporządzeniu nr 261/2004 jest, według wyboru powoda, sąd, w okręgu którego znajduje się miejsce odlotu, albo sąd, w okręgu którego znajduje się miejsce przylotu samolotu, uzgodnione w umowie.

W przedmiocie kosztów

48 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 pkt 1 lit. b) tiret drugie rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że w przypadku przewozu lotniczego osób pomiędzy państwami członkowskimi, dokonywanego na podstawie umowy zawartej z jednym przedsiębiorstwem lotniczym będącym rzeczywistym przewoźnikiem, sądem właściwym do rozpoznawania powództwa o odszkodowanie, opartego na powyższej umowie i na rozporządzeniu (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiającym wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów, uchylającym rozporządzenie (EWG) nr 295/91, jest,

według wyboru powoda, sąd, w okręgu którego znajduje się miejsce odlotu, albo sąd, w okręgu którego znajduje się miejsce przylotu samolotu, uzgodnione w umowie.

Podpisy